

2021 LæringsCentret

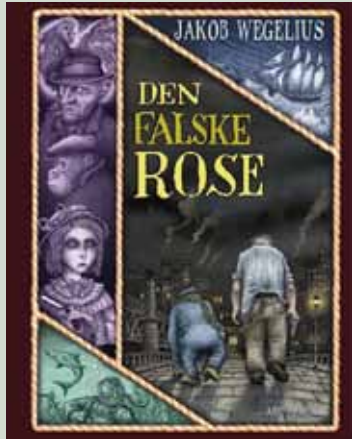

Nils Holgersson-prisen 2021

Det er absolut velfortjent, at forfatteren Jakob Wegelius modtager Nils Holgersson-prisen for trilogien om Sally Jones, der er en spændende og yderst velfortalt historie.

Den falske rose (2020) er tredje bind om gorillaungen Sally, der bortføres fra sin jungle og kommer ud på en lang rejse til mange lande. Den falske rose er en fritstående fortsættelse af første bind i serien med titlen *Den fantastiske historie om Sally Jones* (2009). I andet bind – *Morderens abe* (2015) – må Sally Jones se sin menneskeven, mester Henry Koskela, blive idømt en lang fængselsstraf for mord på en Alphonso Morro. For at bevise mesters uskyld drager Sally af sted til det fjerne Østen for at finde Alphonso Morro, som hun tror stadig er i live.

I seneste opus er der gang i den lige fra første side. Det er ikke småting, Sally skal gennemleve, men hun kan heldigvis mange ting. Hun har lært at reparere harmonikaer hos Luigi Fidardo i Lissabon, hun kan skrive på skrivemaskine – men hun kan ikke tale. Bogen er i virkeligheden ét (518 sider) langt brev som Sally skriver til madame Rose, den rigtige Rose.

Verdens Bedste Nyheder

Får du og dine kolleger Verdens Bedste nyheder i mailboxen en gang om ugen? Verdens Bedste Nyheder skriver konstruktiv journalistik om fremskridt og løsninger på klodens største udfordringer. Det gør de for at give et nuanceret og aktuelt billede af verden. Den er nemlig også fuld af fascinerende historier, nye initiativer, opfindelser og tiltag, der er med til at rykke livet på kloden i en bedre retning.

Verdens Bedste Nyheder startede for over 10 år siden, og er i dag et uafhængigt medie, stiftet som en selvstændig forening af en række sektorer. Det er en non-profit organisation, og økonomien kommer primært fra Finansloven, medlemskontingenter og fonde. Formand for bestyrelsen er Birgitte Quist-Sørensen, generalsekretær i Folkekirkens Nød hjælp.

Albus

International Festival for Børnelitteratur i Aarhus

Hvert andet år afholdes den store Albus Festival på fire dage, og hvert andet afholdes en mini-Albus – én

dag med fokus på børne-litteratur. I år afholdes mini-Albus den 25. november 2021, hvor kåring af vinderne i skrivekonkurrencen 500 ord samt kåring af vinderne af læsekonkurrencen 'Hvem vil være litterær' plus et par punkter mere finder sted. Mere senere, når det endelige program er kommet på plads..

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Medier for alle	4
En på kassen	7
Lyden af Bramdrup	10
En dråbe i havet.....	12
Kulturmøder.....	14
Den højt begavede læser	18
Kender du IBBY	20
Børne-anmeldelse	21
Jeg har lige læst.....	22

Om skolevægning

Grævlingedage handler om skolevægning. "Det er ikke én ting, det er det hele", siger hovedpersonen Pelle. Det forstår far, tænkt, at far forstår! Det fører til en vigtig snak med skolen, og det har effekt. Pelle finder også frem til sin egen lille oase på (skole)biblioteket, hvor der er ro og orden, og hvor man kan sidde stille og roligt med en bog og møde voksne, man er tryk ved. En vigtig og unik funktion, som skolebiblioteker har haft igennem tiderne, og som man ikke bør give køb på.

Grævlingedage er en stærk og vigtig billedbog, der vil være god i indskoling, men også relevant højere oppe i skolestemmet, hvis man har lyst til at arbejde med det psykologiske og billedmæssige.

Grævlingedage

Forfatter: Gro Dahle
Illustrator: Kaia Dahle Nyhus
48 sider
Jensen & Dalgaard, 2021

Gunilla Bergström 1941-2021

Gunilla Bergström, svensk børnebogsforfatter, tegner og journalist, der især er kendt som forfatter til de elskede billedbøger om Alfons Åberg, er død, 79 år gammel. Hendes første Alfons Åberg-bog udkom i 1972, og siden er det blevet til 26 historier om Alfons Åberg og hans far. Et af de mest googledede spørgsmål er "Hvor er Alfons Åbergs mor?", men det har Gunilla Bergström aldrig svaret på. Til gengæld har hun sagt: "Ethvert barn må få chancen for selv at fantasere. Det, tænker jeg faktisk, er mit svar på det spørgsmål, og jeg har ingen andre svar. Hvor moren er, skal de, som læser bogen, selv bestemme, det er frit at fundere over. Der skal findes hemmeligheder og gåder". Gunilla Bergström har modtaget en række fornemme priser for sit forfatterskab, bl.a. Astrid Lindgren-prisen. Æret være hendes minde!

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

Redaktør

Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

FU

Formand

Birgitte Reindel
Sophie Magdelenes Vej 1a, st.th, 3460 Birkerød
Tel (privat): 2329 6263
birgittereindel@live.dk

Karin Kjeldsen

kjeldsen.karin@gmail.com

Kirsten Bundgaard Lassen
kblassen26@gmail.com

Marlene Drost
marlenedrost@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Pensionistgruppen

Formand Stig Bergmann
Stokkemærkevej 19, 2730 Herlev
stig.bergmann@gmail.com

PLCF administration

Annoncer og ekspedition

Annette Molnit
Tel: 2162 7126
Man, ons kl. 10 - 11
plcfadm@outlook.dk

Abonnement kr. 775,- ekskl. moms.

LæringsCentret nr. 7 udkommer
primo november 2021.

Udkommer 8 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:

Nr. 7: 1. okt. (udkommer primo nov. 2021)
Nr. 8: 1. nov. (udkommer primo dec. 2021)
Nr. 1: 1. jan. (udkommer primo feb. 2021)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke nødvendigvis redaktionens og/eller PLCFs synspunkter.
Medlemskab: Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.
Overgang til pensionistgruppen: Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Flytning, navneskift m.v.: plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Otto Dickmeiss

Savnet efter Skolekom – eller hvordan deler vi gode erfaringer?

Som formand for PLCF møder jeg mange mennesker. De fleste arbejder med PLC-området enten på egen skole, som konsulent for området eller lignende. Jeg hører om alle mulige spændende projekter, der sættes i værk på forskellige læringscentre, eller projekter som PLC sætter i værk på skolen, eller som kommunalt sættes i værk på skolernes læringscentre.

Der gøres altså mange nyttige erfaringer over det ganske land. Men hvor gode er vi til at dele disse (nogle gange dyrekøbte) erfaringer med hinanden?

Da vi stadig havde Skolekom, kunne man altid finde materialer, og manglede man noget, skrev man et opslag, og som regel havde man flere gode svar efter ganske kort tid. En administrator sørgede for at lægge opslagene i de relevante mapper, så man kunne kigge der og finde opslag om bestemte emner, inden man gentog en tidligere forespørgsel. Alle disse guldgrube lå i et lukket system, hvor der blev passet på ens data. Men med udgangen af 2019 lukkede Skolekom som bekendt.

Hvor skal jeg nu søge, når jeg vil finde idéer til udvikling af PLC? Vores medlemsblad LæringsCentret er selvfølgelig det første oplagte bud. Herefter vil de fleste vil nok sige: 'På Facebook'. Og jeg bruger også Facebook selv. Men jeg er faktisk ret træt af, at noget, som jeg primært bruger i arbejdsammenhæng, er et socialt medie uden nogen form for beskyttelse af mine data – tvært imod bruger de mine data til at tjene masser af penge. Jeg kan finde fine forslag og filer til arbejdet i dansk- eller engelsktimerne, men beskrivelser af projekter og erfaringer med dem, kan jeg ikke finde. Søger jeg på 'plc' på EMU, får jeg en række artikler, men kun en enkelt handlede om en indsats, PLC kunne stå for.

I PLCF startede vi for nogle år siden en hjemmeside, hvor man skal kunne finde inspiration, når man arbejder på det pædagogiske læringscenter. Desværre har vi endnu ikke nået at lægge så meget på, men nu skal den have en skalle! Det er et af vores indsatsområder fremover, og derfor vil vi prioritere denne hjemmeside i næste budget, så siden snart bugner med spændende og relevante idéer og erfaringer fra projekterne ude omkring.

For at det skal blive gjort til virkelighed, har vi brug for hjælp fra vores medlemmer. Lad os høre fra jer. Fortæl om jeres projekter, fortæl om jeres erfaringer, fortæl om jeres idéer. Vi kan hjælpe med at lave en artikel eller en video eller andet ud af jeres projekt, som vi kan dele med resten af Danmark på hjemmesiden. Det er jo nemlig ikke alt, vi hører om. Men hvorfor ikke dele de gode idéer? I Ishøj Kommune skriver alle 4. klasser fagbøger. Først får de alle besøg af en fagbogsforfatter, inden de selv giver sig i kast med genren,

og bøgerne udstilles på biblioteket. I Brøndby Kommune udgiver man en bog, hvor 0. klasse-eleverne selv har digtet og tegnet, og alle eleverne i 0. klasse får bogen med hjem. Det giver lyst til at lære at læse. I andre kommuner laver man andre indsatser. Del dem, så andre kan lade sig inspirere. Vi vil gerne lægge hjemmeside til.

Skriv til plcf@outlook.dk eller per.brock@gmail.com med jeres projekt eller jeres gode erfaringer. Vores side, som altså stadig er lidt mager, kan du finde her: <http://inspiration.plcf.dk/>

Birgitte Reindel, formand

Medier for alle

Af Peter Leth, under Creative Commons
licensen cc-by-sa

Kære læringsvejleder!
Hånden på hjertet. Har du styr på ophavsretten? Føler du dig klædt på til at hjælpe lærerkolleger og elever med at finde relevant, fagligt indhold, som de må downloade, bruge og bearbejde frit uden at det krænker ophavsretten?

Ved du hvor vi finder fed grafik til et forældrebrev – tekster og kunst fra Det moderne gennembrud – optagelser fra Den kolde krig – medier til podcast-produktion – data, film og billeder om klimaforandringer – VR-billeder

af koralrev og Colosseum – Knud Rasmussens dagbøger – 3D-filer af menneskets organer – børnebøger der må skrives videre på – droneoptagelser af klimaforandringer – tekster der må indtales til podcasts eller noget helt syvende? Det gør du lige om lidt.

Medierforalle.dk er en side, der har det ene formål; at fjerne bøvl med ophavsret og vise den sikre vej til at navigere rundt i det digitale slaraffenland, vi kender som internettet. Hos *Medierforalle.dk* lærer du, hvor kan du finde digitalt indhold, du frit må bruge og hvordan du krediterer korrekt. Ikke bare indhold vi må kigge på med hænderne i lommen, men alle typer digitalt software og medier som du helt konkret må bruge i din undervisning, din blog, dit afdelingsmøde, på et kursus osv. Det vil sige alt det du kvit og frit må kopiere, bygge videre på, ændre, vise, dele og integrere i dine egne materialer

og besvarelser. Du kan betegne det som internettets *Åbne Indhold*.

Alt samlet på én side

Det har længe været min ambition at gøre det nemt for lærere og elever at tilgå det åbne indhold på nettet. Derfor stoppede jeg hos SkoleTube for to år siden for at arbejde på fuld tid med *det åbne* inden for skoleverdenen. Jeg stiftede foreningen OpenDenmark for at sprede de gode budskaber og gøre viden tilgængeligt om, hvor og hvordan vi lærer at bruge åbent indhold, åbne licenser og åbne værktøjer.

Det åbne kan noget, som beskyttet og lukket indhold ikke kan, nemlig give os lov til at deltage, dygtiggøre os, samarbejde, tilgå originale kilder, skabe autentiske undervisningsmaterialer og besvarelser. Sidst men ikke mindst tilbyder det åbne indhold en reel

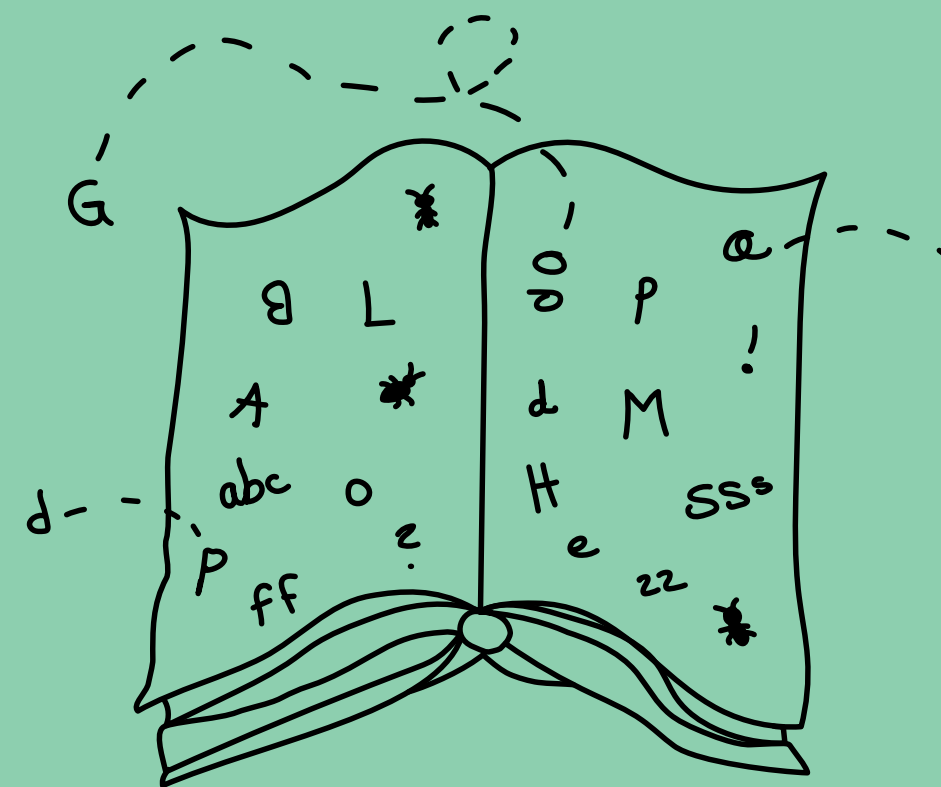

Hindsgavldolken, cc-by-sa Nationalmuseet
Foto: Lennart Larsen

cc-by-nc SpaceX

Gode nyheder til dine ordblinde elever

Nu byder vi på to spændende udgivelser, der giver dig nye redskaber i dit arbejde med ordblinde eller skrive- og læseudfordrede elever. *Myren A+B* styrker, gennem et sammenhængende skriveforløb, evnen til at finde relevante ord og formuleringer, så eleven opnår større længde og variation i sætningerne. *Lyd til lyd*-kassen træner den fonologiske opmærksomhed gennem spil med stigende sværhedsgrad, så eleverne får bedre forudsætninger for at forstå bogstav-lyd-koblingen.

Se nyhederne og andre materialer til læsevejledere på gyldendal-uddannelse.dk/landingpages/læsevejledere

 Gyldendal Grundskole
 @gyldendal_grundskole
 Gyldendal Uddannelse

GYLDENDAL

cc-by-nc SpaceX

menneskelig værdi til os alle - vi lærer at agere som kompetente medborgere i en digitaliseret verden.

Tanken bag *Medierforalle.dk* er at alle kan være kloge, nysgerrige, deltagende og samskabende uden at det giver bøvl. Derfor er det åbne indhold samlet på én side. Du kan finde det på tre måder; efter medietype, fag eller tema.

- Medietyperne er fx billeder, VR, 3D, spil, bøger, uddannelsesressourcer, musik, kort, tekster og leksika etc.
- Fag og temaer er håndplukkede

samlinger på tværs af medietyper med fokus på indholdets relevans for din undervisning og interesser.

- FAQ rummer svar på de spørgsmål, vi får fra jer om ophavsret.
- Undervisning rummer lege, quizzes, dialogaktiviteter og faglige undervisningsmaterialer.

Det skal være nemt at lægge det åbne ind som en del af undervisningen og hverdagen, sådan at vi giver vores kolleger og elever en meningsfuld ramme samtidig med, at vi lærer hvad det åbne kan.

Men *Medierforalle.dk* bliver ikke bygget på én dag. Der er stadig meget at tage fat på, og vi håber derfor, du kan glæde dig over dét, du finder, og vil give os besked om det, du mangler. På den måde kan vi hjælpes ad med at blive bedre.

Kontakt os gerne på *medierforalle.dk*, hvis du vil være med til at teste nye forløb og materialer af, give dine elever en spørgetime om det åbne via et videolink eller har andre ideer.

Peter Leth har i et bredt samarbejde med kolleger, PLC-folk, lærere med fl. stiftet foreningen OpenDenmark, som står bag *Medierforalle.dk*. Siden modtager ingen støtte. Der opsamles ingen data, så for én gangs skyld kan du selv få lov til at bestemme på nettet. På *Medierforalle.dk* finder du også vores Facebookgruppe og Instagram. Indlæs qr-koden her og se mere:

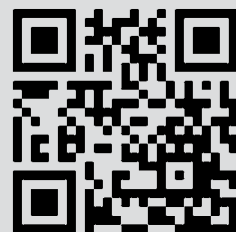

Foto: Bruce Mars, unsplash

En på kassen

– brug CFUs materialekasser til at understøtte arbejdet med læremiddeldidaktik på skolen

Foto: Kim Matthai Leland

Af Rikke Egeberg, CFU konsulent for de pædagogiske læringscentre og fysiske læringsmiljøer, CFU Absalon

På landets CFU'er er der mulighed for at låne et utal af materialekasser og – sæt inden for stort set alle fagområder. Disse materialekasser har masser af potentiale til at arbejde med styrkelse af en fælles læremiddelkultur på skolen – understøttet af PLC.

I bekendtgørelsen for de pædagogiske læringscentre står der bl.a., § 1. Læringscentret skal fremme elevernes læring og trivsel i en motiverende og varieret skoledag ved at udvikle og understøtte læringsrelaterede aktiviteter for eleverne samt inspirere og understøtte det undervisende personales fokus på læreprocesser og læringsresultater.

Desuden fremhæves det at :

- § 2. Følgende opgaver varetages af det pædagogiske læringscenter:
- 1) Skabe overblik over og formidle tilgængelige læringsressourcer.

Hos CFU er kerneopgaven at udlåne

læremidler og tilbyde vejledning i brugen af dem. Du låner læremidlerne via mitCFU.dk, og læremidlerne bliver kørt til din skole med CFU-bilen. Nemmere bliver det ikke.

Materialesættene har et helt særligt potentiale på PLC. En materialekasse kan spænde vidt. Eksempler kan være filosofikassen, fortællerposen om det gamle testamente, enzymløbet fra LIFE/Novo Nordisk, rygsækken med feltudstyr til en kribble-krabletur med klassen. Den store kasse med legemadvarer, der er eminent til begyndersprog osv osv. Det er – næsten – kun fantasien, der sætter grænser. Fælles for alle disse materialsæt er, at der ligger gode og solide faglige refleksioner bagved.

Foto: Kim Matthai Leland

Hvordan bruge materialekasser og -sæt på PLC?

På mange måder er arbejdet med materialekasserne på PLC lavthængende frugter. Materialerne er samlet og der er vejledninger til materialerne. Herunder følger nogle eksempler på, hvordan I på PLC kan bruge CFUs materialekasser i jeres arbejde med at løfte bekendtgørelsens intentioner

1. Lav udstillinger for eleverne på PLC

Vi ved at udstillinger inspirerer og pirrer nysgerrigheden. Gør det til en vane, at I altid har en eller flere af CFUs materialekasser hjemme på skolens PLC for at bruge som udstilling. Brug indholdet i kasserne som afsæt for at opstille undringsspørgsmål sammen med eleverne.

Det kunne fx være kassen Ret og Straf – om rettergang og straf. En kasse henvendt til mellemtrin og udskoling. I kassen finder I bl.a. 6 rekonstruerede strafferetskaber: gabestok, fodlænke, håndlænke, fedel med tråd og klokke, fangelænke, knibestang samt beskrivelseskort til redskaberne. Kassen beskriver en konkret retssag fra 1727.

Med sådan en kasse har I utallige muligheder for at gå i dialog med eleverne. I kan rette fokus på den sproglige udvikling – er der her fagord, der er ukendte? Hvad tror vi at disse materialer blev brugt til? Hvad ved vi? Bruges sådanne remedier i vores tid?

Med udstillinger af materialekasser på PLC vækker I elevernes nysgerrighed. Samtidig har I en nem måde at lave nye, løbende udstillinger, der sikrer, at der altid er noget relevant nyt og spændende at komme på PLC efter.

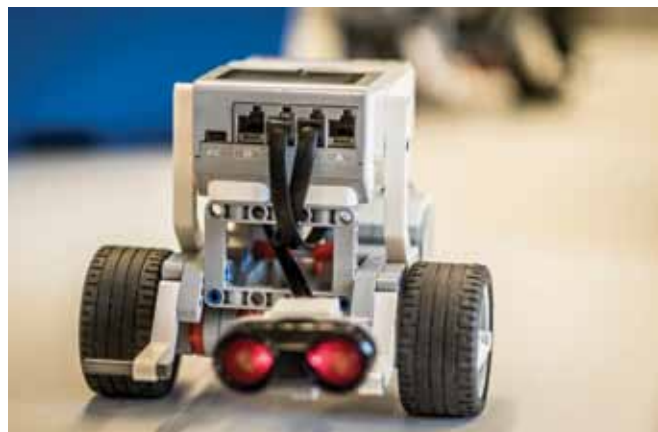

Foto: Kim Matthai Leland

2. Sæt fokus på fagene og inspirér det undervisende personale

Jeg har oplevet fine eksempler på PLC'er, der som led i skoleårets planlægning bestiller materialekasser hjem til hele skoleåret inden for de forskellige fagområder. Så er én måned helliget de naturfaglige fag, en anden måned måske sprogfagene, idræt, dansk etc. Underviserne ved på forhånd at i fx september måned er der masser af inspiration til dem at

hente inden for deres fag.

Den faglige udstilling bliver opstillet på PLC, så eleverne også kan have glæde og inspiration af den. Måske inviterer I i PLC de relevante faglærere til en uformel faglig drøftelse om, hvad de forskellige læremidler kan.

Lav evt. samtalekort, så alle kommer til orde og I samtidig pejler samtalen i en fagdidaktisk retning. Ved at gøre det til en helt naturlig ting, at de forskellige

fagområder sættes særligt under lup skaber I grobund for en kultur på skolen, hvor man drøfter, hvad det gode læremiddel er. Hvad det kan. Hvornår noget er bedre end noget andet. På www.emu.dk ligger der vejledninger og rigtig god inspiration til dialogsspørgsmål inden for fagene.

3. Lav huskelister på www.mitcfu.dk og hjælp dine kollegaer

Som inspiration til den daglige undervisning har I med funktionen Huskeliste på www.mitcfu.dk mulighed for at inspirere jeres kolleger og måske endda helt konkret hjælpe dem med at få overblikket over de mange muligheder, der ligger inden for deres fagfelt.

Huskelisterne kan naturligvis bruges til alle vores læremidler, men vil I som PLC'er gerne hjælpe én type af læremidler på vej er huskelister et fint hjælpende prik på skulderen til kollegerne. Rigtig mange steder bliver der givet udtryk for, at de digitale læremidler og skærmen fylder meget

i elevernes læringshverdag. At man sidder ned meget af tiden. Med et fokus på materialekasserne og en venlig huskeliste, når I har kigget i årsplanerne, kan I motivere til at nye metoder kommer i spil i undervisningen.

4. Brug materialekasser til den konkrete drøftelse på fagteammødet

Med PLC-kasketten på er mange af jer ude for at facilitere faglige drøftelser på fagteammøder eller i andre faglige praksisfællesskaber. I jeres arbejde med indsatsområder vil det være en oplagt måde at facilitere de faglige snakke med afsæt i noget helt konkret fra et materialesæt.

Et indsatsområde omkring fx teknologiforståelse på jeres skole kan i høj grad hjælpes på vej gennem disse materialer, og vil sikre, at drøftelserne både bliver konkrete og med mulighed for at løfte sig til fælles forståelser af en given indsats. Hvad skal indsatsen bidrage med på jeres skole? Hvad gør I allerede, og hvor

er der lavthængende frugter, lige til at plukke? Hvilke læremidler understøtter bedst det, I gerne vil?

5. Fokus på at opbygge viden og udbygge viden – bring forskellige repræsentationsformer i spil

Thomas Illum Hansen fra laeremiddel.dk har i sin glimrende artikel 'Læremiddelanalyse – multimodalitet som analysekategori' peget på vigtigheden af at lade elever møde ny viden gennem forskellige repræsentationsformer. At visse læremidler opbygger viden, mens andre i højere grad udbygger den viden, eleverne allerede har. I den opbyggende kategori ligger den kropslige læring, arbejdet med genstande og visualiseringer i form af billeder, videoklip o.lign. i undervisningen. Jo mere symbolsk og abstrakt læremidlet bliver desto mere kræver det, at eleverne har en opbygget viden forinden.

Brug arbejdet med repræsentationsformerne til at tage en dialog med kollegerne om, hvordan de med deres valg af læremidler sikrer, at de både arbejder opbyggende og udbyggende med elevernes viden. I materialekasserne fra CFU er der massevis af materialer, der netop har fokus på både at opbygge og udbygge. Der findes et utal af artefakter og muligheder for at understøtte, at eleverne kan bevæge sig væk fra skolen og komme ud og gøre konkrete erfaringer med det faglige stof. Som PLC vil I i høj grad kunne understøtte og inspirere jeres kollegaer ved at have en særlig opmærksomhed på netop repræsentationsformerne og deres forskellige tilstedeværelse i den daglige undervisning – alt sammen til glæde og styrke for jeres elever.

Samlingerne af materialesæt er forskellige fra region til region. På www.mitcfu.dk kan I søge på materialesæt og evt. fagområde/klasse/trin og se, hvad der er af muligheder i jeres region. De nævnte eksempler fra denne artikel er fra CFU Absalon, hørende under region Sjælland.

Kilde:

www.emu.dk

Læremiddelanalyse – multimodalitet som analysekategori.

Af Thomas Illum Hansen, laeremiddel.dk i tidsskriftet Viden om læsning

Foto: Kim Matthai Leland

Lyden af Bramdrup

Af Jakob Haahr-Pedersen, journalistisk medarbejder hos Skoletjenesten-Videncenter for eksterne læringsmiljøer i Kolding

I Kolding kommune har PLC på Bramdrup Skole, Kulturskolen Kolding og Skoletjenesten Kolding netop samarbejdet om at udvikle og gennemføre åben skole-forløbet 'Lyden af Bramdrup - før, nu og i fremtiden'.

Forløbet involverede sjette årgang på Bramdrup Skole og blev afsluttet med en udstilling med både lyd, billeder og tekst på skolen. Spilledåser, gamle sort-hvid-billeder, lerfigurer og fremtidstegninger er bare nogle af elementerne der indgår i installationsudstillingen, der siden den 20. august og har mødt de besøgende ved hovedindgangen på Bramdrup Skole.

Gennem et ugelangt forløb er de tre klasser på sjette årgang dykket ned i Bramdrups historie i lyd og billeder, bl.a.

ved at tage på ture rundt i Bramdrup og indsamle indtryk fra både fortid og nutid. De har også givet deres eget bud på fremtidens Bramdrup gennem tekst og tegninger, som blev en del af den færdige udstilling. Forud for forløbet deltog de relevante lærere på sjette årgang i to tværfaglige udviklingsworkshops, mens aktiviteter og forløb blev udviklet i fællesskab mellem PLC, Kulturskolen og Skoletjenesten.

Samarbejde på tværs løfter fagligheder

Ifølge Maibritt Høeg Ahrnkiel, der er koordinerende PLC-medarbejder på Bramdrup Skole, blev projektet oprindeligt til på baggrund af et fast netværksarrangement i Kolding kommune, hvor PLC-medarbejdere og skoledere mødes med medarbejdere fra lokale kulturinstitutioner og får mulighed for at speeddate, etablere kontakter og udvikle ideer til samarbejdsprojekter. Her fik Maibritt Høeg Ahrnkiel kontakt til en medarbejder fra Musikskolen under Kulturskolen Kolding, og det blev startskuddet til det lydhistoriske åben skole-projekt, der også trækker på kræfter fra den lokale billedskole. Det samlede projekt blev ledet af

Skoletjenesten Kolding, men ifølge Kamma Marie Poulsen-Hansen, der er undervisningsansvarlig i Skoletjenesten, er det først og fremmest samarbejdet mellem de tre institutioner, der har givet projektet sin særlige kvalitet: "Gennem samarbejdet fik vi mulighed for at løfte hinandens fagligheder og institutioner, og den form for projekt med tre involverede institutioner og en hel årgang er unik i Kolding kommune," fortæller hun og tilføjer: "De deltagende kulturinstitutioner havde fokus på at lave noget anderledes, som kunne gribe flere og måske nogle andre elever end dem, der normalt shiner."

PLC-forankring letter praktik og skaber tillid

Ifølge Maibritt Høeg Ahrnkiel har projektets PLC-forankring gjort det muligt at koble forløbet tæt til skolens fag og de deltagende lærere og elever, ikke mindst i den indledende idefase: "Gennem mit kendskab til de deltagende elever og deres lærerteam kunne vi spore os ind på årgangens styrker og problematikker og tænke dem aktivt ind i projektet. I mit tætte samarbejde med lærerne talte vi projektet ind i deres fag som dansk, musik, historie og håndværk/design, og

deres vigtige input kunne jeg bringe med videre ind i projektgruppen," forklarer Maibritt Høeg Ahrnkiel.

Set fra Skoletjenesten Koldings side har projektets stærke PLC-forankring både lettet booking af lokaler og den praktiske forberedelse af selve udstillingen, men ifølge Kamma Marie Poulsen-Hansen har den også skabt en høj grad af tillid hos lærere og elever, der gjorde at de kastede sig energisk ud i vilde opgaver og ukendte processer. Resultatet af elevernes opgaver og processer kan som nævnt opleves i udstillingen 'Lyden af Bramdrup - før, nu og fremtiden', der både indeholder lydproduktion, tegninger, haikudigte, videofilm og kopier af gamle lokalfotos fra Kolding Stadsarkiv.

Af andre igangværende udviklingsprojekter i Kolding kommune, hvor PLC'erne spiller en vigtig rolle, kan nævnes et læsepatruljeprojekt udviklet af en række skoler i samarbejde med Kolding Bibliotek. Der er tale om en gruppe elever fra 5., 6. og 7. årgang, der går til Læsepatrulje på skolen. Møderne er styret af en lærer/PLC-medarbejder eller en læsevejleder, og gennem forskellige aktiviteter skal læsepatruljens medlemmer være rollemodeller for hinanden og for skolens yngre elever og inspirere til større læseglæde. Desuden er der et samarbejde mellem Sjølund-Hejls Skole og museet i Christiansfeld, Christians-

Foto: Liv Grud Vestbjerg

'Øjeidoler' placeres ude i landskabet, så de kan 'sende indtryk hjem'.

feldcentret, om at udvikle et forløb om UNESCO-byen Christiansfeld.

'Lyden af Bramdrup' er finansieret gennem en kommunal skole/kulturpulje til samarbejde mellem skoler og kultur-

institutioner. Skoletjenesten Kolding arbejder pt. videre med, hvordan projektets erfaringer og undervisningsgreb kan forankres i den daglige praksis med undervisningsforløb til de øvrige skoler i kommunen.

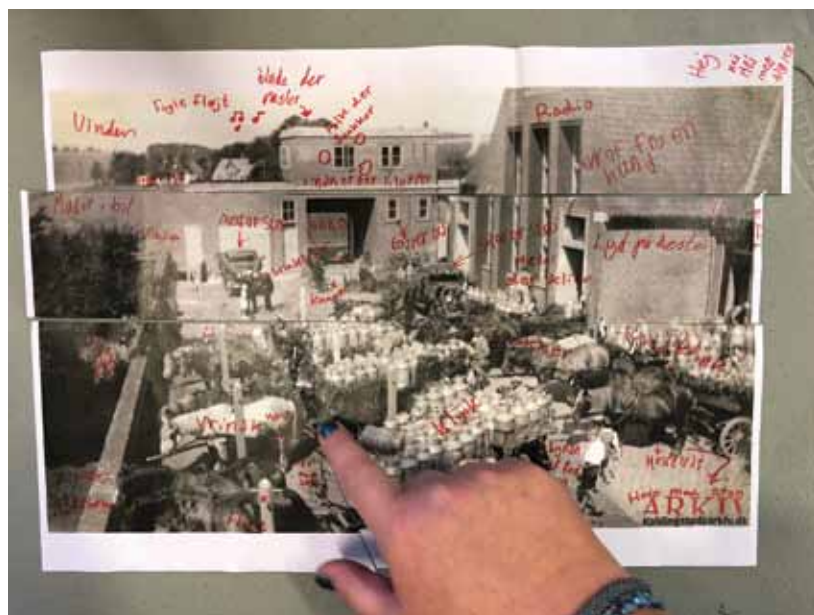

Foto: Kamma Marie Poulsen-Hansen

Eleverne tømmer de historiske billeder for lyde og skaber derefter lyden til billedet med alverdens remedier. Teknikken hedder foley.

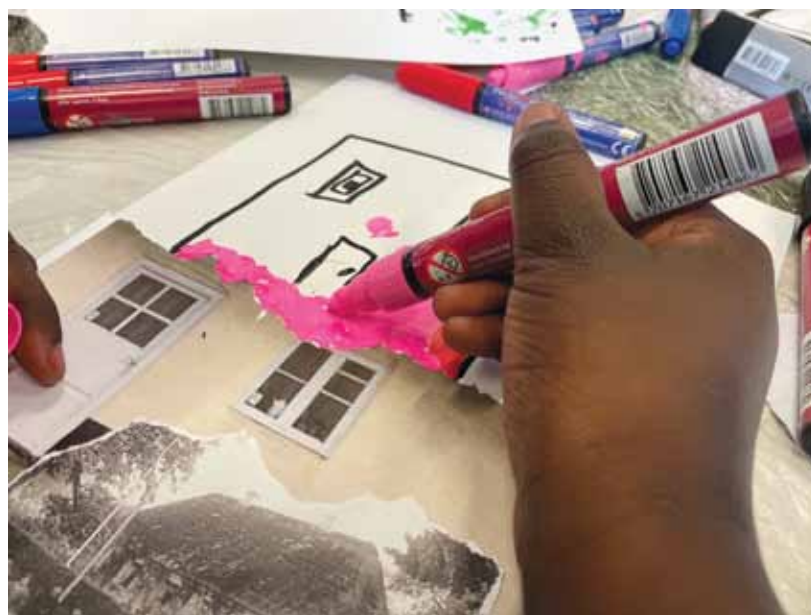

Foto: Kamilla Velbæk Lundby

Eleverne arbejder med billed-mashup hvor fortids- og nutidsbilleder mikses og tegnes på, så de bliver til fremtidsvisioner.

Foto: Maibritt Ahrnkiel

Hele den ene væg i udstillingen med vægkort, billeder, QR-koder, Haikudigte og Øjeidol-skulpturer.

En dråbe i havet – kan blive til en flod

Af Lise Bidstrup, forfatter

Med skønlitteratur kan man rejse ind i personers indre, og man kan tage læseren med helt derind, hvor følelser taler til følelser og mening til mening. At blive klogere på vores medmennesker er ikke kun tal og statistik, det er medmenneskelighed og empati, og det er skønlitteratur eminent til.

I 2017 var jeg så heldig at få lov til at skrive årets bog til U-landskalenderen. Bogen skulle handle om børn, der arbejder i guldminer, og derfor rejste vi til Burkina Faso for at researche, hvordan den slags arbejde foregår i virkeligheden, hvilket jeg blandt andet fortalte om i et interview her i bladet (LæringsCentret nr. 4, 2017, red.).

Som forfatter er sådan en opgave virkelig spændende og udfordrende, men for mig var det en sjat mere end det. Det var en sammenfletning af alt det, der interesserer og optager mig. Faktisk var min drøm, da jeg var ung at læse antropologi og komme til at arbejde for en hjælpeorganisation i den tredje verden. Ad omveje endte jeg som forfatter med hang til at skrive bøger fra udlandet. Opgaven med U-landskalenderen ramte derfor plet, og siden har jeg forsøgt at komme til at lave noget, der lignede.

Det samarbejde har jeg nu været så heldig at finde med PlanBørnefonden og forfatter Anna Bridgwater, idet vi har taget de første spadestik til et bogprojekt sammen. Anna og jeg skal rundt og besøge nogle af PlanBørnefondens mange projekter, og vi planlægger at besøge både Afrika, Asien og Mellem/Sydamerika. Vi håber meget på at kunne komme af sted i foråret 2022, men det er desværre lidt op til corona-

Foto: PlanBørnefonden

situationen. Foreløbig er planen, at vi skal besøge Benin, Togo og Uganda i Afrika, El Salvador, Honduras og Bolivia i Sydamerika og Indonesien, Phillippinerne og Bangladesh i Asien.

Noveller om børn og unge

Ud over fadderprojekter, som er PlanBørnefondens største projekt-type, planlægger vi at besøge nogle mikroprojekter så som blandt andet voodoo-”klostre” i Benin, hvor børn bliver holdt indespærret, hvis resten af samfundet mener, de er besat af ånder. Et Girl Power Project i Bolivia, hvor piger har fået deres egen radiostation og gennem den finder styrke og sammenhold. Et

projekt i Uganda, hvor unge piger syr genbrugelige menstruationsbind. Et projekt i Indonesien, hvor unge arbejder for rettigheder for mennesker med handicap, og et projekt, hvor børn og unge hjælper ofre for jordskælv.

Det, der skal komme ud af research-rejserne, er en novellesamling med historier, der bygger på de børn og unge mennesker vi møder og lærer at kende på rejserne. Børn og unge, der på mange måder er børn og unge som herhjemme i Danmark, men som på lige så mange måder er blevet født ind i en helt anden, og for vores børn og unge, fremmed virkelighed. Det kan være en virkelighed,

som for eksempel i Sydsudan, hvor kun 38% af børnene begynder i grundskole. Eller en virkelighed som i Mozambique, hvor 49% af pigerne bliver gift, inden de fylder 18 år. Eller en virkelighed med krig, som i Afghanistan, eller naturkatastrofer, som i Haiti. En virkelighed hvor man, i stedet for at gå i skole, udfører arbejde, der kan skade ens sundhed, hvilket er hverdag for 73 millioner børn rundt om i verden. Eller en virkelighed, hvor der ikke er rent drikkevand. Eller nok mad.

Vi planlægger novellerne til at ramme de 13-årige og opefter, og Anna og jeg arbejder allerede sammen med gode folk, der har sagt ja til at lave under-

visningsmidler, så novellesamlingen får endnu større gennemslagskraft i skolesammenhæng. Det er barske fortællinger, vi vil skildre i novellesamlingen, men vi vil gøre det med vægt på det positive. Vi vil fortælle historierne om, at det hjælper at hjælpe. At det ændrer folks liv, når man giver dem en chance. Vi vil gerne have, at når de danske børn og unge har læst novellerne i samlingen, så er de ikke kun blevet klogere på, hvordan børn i tredje verdens lande lever, og klogere på hvilke problemer deres jævnaldrende kan stå ansigt til ansigt med, de skal også gennem novellerne erfare, at udtrykket ”en dråbe i havet” ikke er noget værd, når det gælder

mennesker. Når det gælder mennesker, har alle dråber en betydning.

Barske, men positive historier

Grunden til, at vi har valgt at skrive en skønlitterær novellesamling og ikke en fagbog, er at man med skønlitteratur kan rejse ind i personers indre, og man kan tage læseren med helt derind, hvor følelser taler til følelser og mening til mening. At blive klogere på vores medmennesker er nemlig ikke kun tal og statistik, det er medmenneskelighed og empati, og det er skønlitteratur eminent til. Gennem novellerne vil vi forsøge at fjerne den distance, der ligger mellem den danske læser og hovedpersonen, som måske bor i Bangladesh, Uganda, Peru eller Togo.

For der er også fællestræk for børn og unge, selvom én er født i Danmark og en anden i El Salvador. Børn leger. De spiller fodbold. De har en familie ... eller drømmen om en. De bliver sultne, de er måske på nettet. De ser en film eller hører en historie. De har brug for et trygt sted, og en tryk person. Omsorg. Venskab. De ting kender alle børn, og heri kan læserne identificere sig med personerne i novellerne.

På nuværende tidspunkt regner vi med at novellesamlingen bliver på 18 noveller. Vi planlægger at skulle besøge 9 forskellige lande/projekter og skrive en novelle hver fra hvert sted. Hvordan det bliver, når vi kommer i gang, er aldrig helt til at sige. Måske inspirerer et besøg til mere end en novelle, og det skal der selvfølgelig være plads til. Da jeg havde mit første møde med PlanBørnefonden i marts 2020 havde vi ingen ide om, hvordan Corona-situationen ville udvikle sig. Selvfølgelig har pandemien sat en kæp i hjulet på projektet, men så snart verden åbner igen, tager vi på af sted på researchrejserne, så vi kan få vinger under projektet. Indtil da arbejder vi på at finde fonde, der har lyst til at støtte arbejdet økonomisk - og selvfølgelig med at få alle detaljer på plads. Vi hører ved!

Kulturmøder

- børn deler sprog- og kulturskatte

Af Birgitte Greve Madsen, Lektor i dansk og dansk som andetsprog, Lærerruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Når elever formidler og lytter til selvfortællinger, gør de sig synlige for hinanden, og forhåbentlig får de øje på andre i kulturmødet.

Derfor kan et kulturmøde (Jensen 2018), hvor eleverne fortæller, "hvad der får dem til at stråle" betyde, at de

tilegner sig interkulturel kompetence. Personlige fortællinger er byggesten i vores selvforståelse og identitet. Når eleverne formidler deres styrkesider og interesseområder til et kulturmøde, spejler de sig i hinanden. De oplever, at deres kammeraters kulturer både ligner og adskiller sig fra deres egne personlige kulturer.

Jeg har sat mig for at undersøge, hvordan kulturmøder kan være med til at belyse det æstetiske, dannelsesmæssige og interkulturelle potentiale for elever i grundskolen. Som tidligere lærer i

grundskolen og som underviser på lærerruddannelsen er jeg optaget af at undersøge, hvad elever lærer om sig selv og andres kulturer i et kulturmøde. Derfor var det en fantastisk oplevelse for mig at få lov til at deltage i et kulturmøde på Dokken i Aarhus, hvor 150 elever fra Elise Smiths Skole formidlede deres sprog- og kulturskatte. Sammen med elevernes forældre og bedsteforældre fik jeg lov til at opleve en mangfoldighed af æstetiske udtryksformer, da eleverne gennem ballet, hiphop og sang formidlede deres selvfortællinger.

Hvad får eleverne til at stråle

Gennem VIAs forskningscenter *Kultur og pædagogik* og programmet *Hverdagsliv og fritidspædagogik* fik jeg i 2019/2020 mulighed for at undersøge, hvordan elever kan præsentere deres sprog- og kulturskatte i meningsgivende hverdagskontekster. FoU-projektet indeholdt først

og fremmest elevernes perspektiv, men samtidig var jeg også optaget af, hvordan jeg kunne klæde lærerstuderende på til at facilitere kulturmøder for elever.

AFS, Interkultur, som er en organisation der organiserer international ungdoms-udveksling, afholdt i 2018 konferencen "Kulturforståelse og global dannelse" på Godsbanen i Aarhus. Til konferencen blev jeg særligt inspireret af Kristin R. Vilhjalmsdóttir, som præsenterede workshoppen: *Erfaringsverdener og verdenserfaringer i klassen: Sæt elevernes egne kulturelle og sproglige skatte på spil*. Kristin og jeg blev her enige om at vi ville samarbejde om at udvikle et projekt, hvor elever skulle præsentere og lytte til hinandens sprog- og kulturskatte. Vi ønskede at undersøge kulturmødets æstetiske, interkulturelle og dannelsesmæssige potentiale. Jeg havde efterfølgende en samtale med skolelederen og viceskolelederen fra Elise Smiths Skole i Aarhus. De var meget positive i forhold til at indgå et samarbejde, hvor formålet var at undersøge, hvordan elever på mellemtrinnet kunne tilegne sig æstetiske og interkulturelle kompetencer gennem kulturmøder. Sådan kom projektet i stand, hvorefter det blev realiseret på Elise Smiths Skole og på Dokken i Aarhus 4 dage i efteråret 2019 inden coronaens globale og nationale indtog.

Inden kulturmødet på Dokken havde eleverne arbejdet med spørgsmålet: *Hvad får dig til at stråle?* Eleverne fra 3., 4. og 5. klasse havde udsmykket skotøjsæsker, der blev til deres egne personlige skatte-kister, og de medbragte alle personlige skatte til deres kister. Ellen fra 4.a viser mig alle sine personlige skatte, mens hun fortæller, hvad der får hende til at stråle: *Det her er en sølvmedalje fra da jeg gik til svømning og en fodboldmedalje. Det er én som jeg har vundet sammen med klassen, som betyder meget for mig*. Ellen trækker også yndlingsbamsen, familie billeder og affyrede patroner fra 2. Verdenskrig op af sin skattekiste. Hun fortæller, at hun har taget patronerne med til kulturmødet, fordi hun er meget interesseret i gamle dage. Familiebillederne viser hun frem, fordi hendes familie betyder alt for hende, ikke mindst hendes yngste lillesøster, der kun er to år gammel.

I Ellens fortælling ordner hun hændelserne i tid og årsag. Begivenhederne sættes ind i en kausal kæde og får en betydning, som de måske slet ikke havde på selve det tidspunkt, hvor hændelserne fandt sted. En fortælling er ikke kun forbundet med tid og årsag, den er i høj grad også forbundet med måden, hvorpå man fortæller. Mens Ellen fortæller sin historie, giver den

både mening for hende selv, men også mening for lytteren.

De fleste forældre, bedsteforældre og klassekammerater, der lytter aktivt til elevernes fortællinger, stiller åbne spørgsmål og responderer ved at bringe deres egne synspunkter ind i samtalen. Således vil den samtale, der finder sted ved et kulturmøde ofte være eksplorativ. Den eksplorative samtale er en kommunikativ proces, der skal få eleverne til at ræsonnere gennem dialogen (Mercer 2005). Når jeg stiller Ellen undrende spørgsmål, om det hun fortæller, bliver hun selv opmærksom på hvem og hvad, der er vigtigt for hende.

Den eksplorative samtale

Den eksplorative samtale, som finder sted til kulturmødet på Dokken, ligner den normale hverdagsagtige samtale og ikke den skoleagtige, der har været dominerende i klasserummet i årtier. Når Ellen formidler sine fortællinger på børnebiblioteket på Dokken i Aarhus, så finder der en undrende og udforskende samtale sted i et rum, som er trukket væk fra skolen og klasserummet.

Et børnebibliotek er et Pædagogisk læringscenter, der netop skal udvikle og understøtte aktiviteter til undervis-

Dag 1 på Elise Smiths Skole:

- Kristin, der er projektleder, introducerer projektet for 3., 4. og 5.klasse i skolens gymnastiksal.
- De studerende undersøger sammen med eleverne, hvad kultur er, og de studerende formidler via tidslinjer, sole og medbragte skattekister deres sprog- og kulturskatte for eleverne.
- Eleverne får til opgave at tænke over, hvad der får dem til at stråle. De skal samtale med deres forældre om, hvad der betyder meget for dem, og om de har en bestemt hjemme- eller familie-kultur.

Dag 2 på Elise Smiths Skole:

- Eleverne laver tidslinjer i karton, hvor de fortæller hele deres livsforløb.
- Eleverne dekorerer fysiske skatte-kister ud af skotøjsæsker, og de medbringer indhold til kisterne, der har stor betydning for dem.
- Eleverne laver deres egen sol i karton, hvor de i solens stråler

skriver, hvad der gør dem stolte og får dem til at stråle.

- Eleverne øver sig på at formidle deres fortællinger for deres klassekammerater.

Dag 3 i skolegården på Elise Smiths Skole:

- Der afholdes generalprøve på kulturmødet, hvor alle eleverne har opstillet en bod med deres skattekister, sole og tidslinjer.
- Eleverne præsenterer deres sprog- og kulturskatte for deres parallelklasse.

Dag 4 kulturmødet på Dokken i Aarhus:

- Eleverne ankommer til Dokken og får lov til at sanse stedet, inden de stiller deres boder klar.
- Forældre og bedsteforældre ankommer til Dokken.
- Kulturmødet introduceres med dans, hip hop, sang og ballet. Efterfølgende går forældre og bedsteforældre rundt og lytter til elevernes mangfoldige sprog- og kulturskatte.

Foto: Kristin R. Vilhjalmsdóttir

Kristin R. Vilhjálmsdóttir er ophavsmand til og leder af projektet Børn og unges sprog- og kulturskatte, og har arbejdet med sprog og kultur med elever i skolen i mere end 20 år. Dels som lærer i Silkeborg, dels som interkulturel projektleder for bibliotekerne i Reykjavik. Find artikler om arbejdet på www.detflyvendetæppe.dk og hente inspiration på Facebooksiden *Det Flyvende Tæppe | Børn og unges sprog- og kulturskatte*.

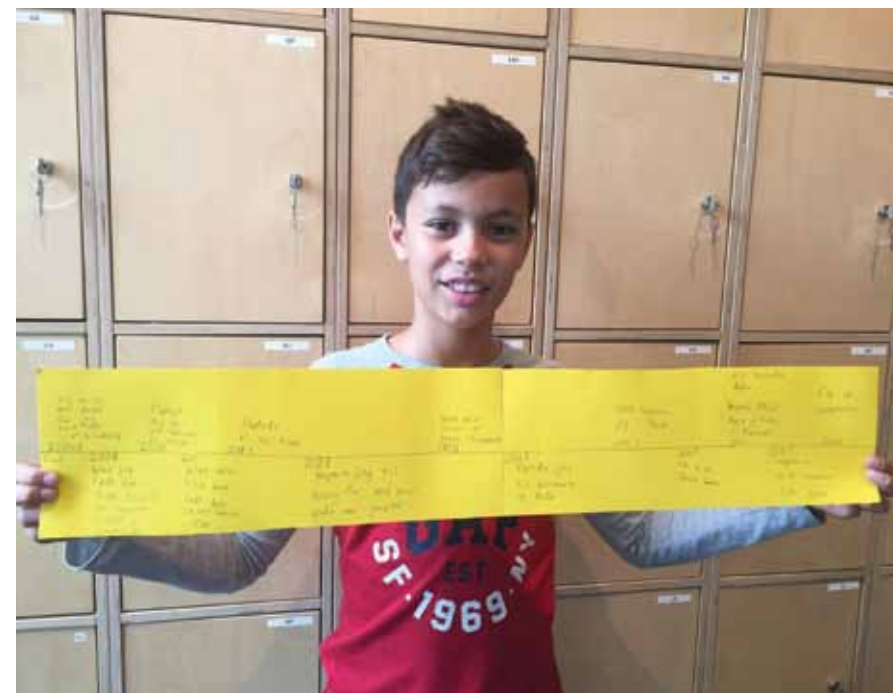
Kristin har villet gøre op med ideen om, at kultur og kulturmøder langt hen ad vejen bygger på at sætte nationale kulturer over for hinanden i stedet for at se og udfolde kulturbegrebet i en bredere sammenhæng. Derfor bygger kulturmødeprojektet på et udvidet og dynamisk kulturbegreb. Det handler om at styrke elevernes globale kompetencer, hvor elevernes kulturer ses ud fra deres egne erfaringsverdener og verdenserfaringer. Hun forklarer, at eleverne i løbet af en dag bevæger sig gennem adskillige kulturelle fællesskaber, hvor deres kulturer flettes sammen. Kristin understreger, at det er her grundlaget for at udvikle interkulturel kompetence opstår, og derfor kan kulturmødeprojektet bruges målrettet i arbejdet med Verdensmål 4.7 i undervisningen, som bl.a. handler om globalt medborgerskab og anerkendelse af kulturel diversitet.

Projektets motto lyder. "Hvis den enkelte får mulighed for at blomstre, er der større sandsynlighed for, at fællesskabet og samfundet også blomstrer".

ningen. Et børnebibliotek er hjemsted for fortællinger for børn, og dette projekt omhandler fortællinger fortalt af børn. Når flere elever viser og fortæller om deres yndlingsbøger på Dokken, er det et eksempel på, at elevernes fritids- og skoleliv forenes i et kulturmødeprojekt. Det har tydeligvis en positiv effekt på elevernes engagement, når fortællingerne målrettes andre elever, forældre og bedsteforældre i en meningsgivende hverdagskontekst. Og et børnebibliotek er en vigtig kulturinstitution, hvor børn også kommer uden for skoletiden.

Teo fortæller, at hans tidslinje begynder før han bliver født: *Før min fødsel døde min bedstemor i et biluheld. pga. at taxachaufføren ikke havde set at han havde kørt lidt før han måtte, og så kom der en kæmpe lastbil og kørte ind i deres bil. Ja så døde hun.* Teo fortæller også, at han har boet i Tyskland, USA og Kina, og da han boede i Kina, dyrkede han kungfu. Disse hændelser er alle vigtige punkter på hans tidslinje, og de mange små fortællinger, er med til at definere, hvem han er.

Selvfortællingen bliver til i forhold til andre mennesker. Den narrative form

Før min fødsel døde min bedstemor i et biluheld. Teo, Elise Smiths Skole
Foto: Kristin R. Vilhjálmsdóttir

er således ikke bare meningskabende, men har stor betydning for elevens identitetsdannelse. Det er her, den fortællende person bliver klar over, at han er i gang med at fortælle om sig selv, og hvordan denne fortælling skal

forstås. Alle elever strålede, da de fortalte og lyttede til hinandens sprog- og kulturskatte. Eleverne også stolte over at vise deres fælles sprogregnbue frem. Den havde til hensigt at gøre elever og forældre opmærksomme på, hvor mange forskellige sprog, der blev talt på skolen.

En sprogregnbue med 13 sprog

I kulturmødeprojektet talte de flersprogede elever i alt 12 andre sprog end dansk. Til sprogregnbuen blev seks ord udvalgt fra Elise Smiths Skoles værdigrundlag og oversat til tyrkisk, norsk, svensk, usbekisk, spansk, russisk, tysk, albansk, fransk, italiensk, persisk. Forældrene til de flersprogede børn hjalp med at oversætte ordene: *Sprog, glæde, respekt, forskellighed, kreativitet, venskab*.

Alle 13 sprog var repræsenteret i sprogregnbuen, der blev vist frem for forældre og bedsteforældre til kulturmødet. Eleverne nærstuede nysgerrigt deres fælles sprogregnbue. De var både imponerede og stolte over sprogregnbuen, der nu hænger på skolen, så alle elever, forældre og lærere kan beundre den.

En sprogregnbue kan betragtes som en fælles fortælling, hvor eleven i mødet med

andre elever styrker sine interkulturelle kompetencer. Når eleverne nærstuderer en sprogregnbue og stolte læser ord som *respekt, venskab, forskellighed og fællesskab* højt for kammerater og forældre, er det et eksempel på, at elevens identitet skabes i selvfortællingen. Selvfortællingen er en konstruktiv proces, der netop forhandles i kommunikationen med andre, og identitetsspørgsmålet er afhængigt af tilhørsforholdet til andre.

Sprogregnbuen fik ikke kun de flersprogede elever til at stråle. Den skabte fællesskabsfølelse for alle deltagende elever. Forældrene er meget vigtige i et kulturmødeprojekt, hvor eleverne skal føle sig trygge nok til at formidle deres personlige kulturer, erfaringer og styrkesider. Eleverne kan tale med deres forældre om at definere og udtrykke det, der for dem er kultur, og det som er med til at definere, hvem de er.

Ifølge Jerome Bruner er fortællingen nødvendig for menneskets eksistens: *Fortællingens betydning for sammenhængen i en kultur er sandsynligvis lige så stor som dens betydning for strukturen i det enkeltes menneskes liv* (2006, s. 95). Projektet viser, at eleverne gennem kulturmøder får øjnene op for, at sprog og kultur er med til at gøre dem til dem de er. Kulturmødeprojektet peger på, at det har afgørende betydning, at elevernes mangfoldige fortællinger formidles og lyttes til i meningsgivende hverdagskontekster. Således kan kulturmøder være med til at belyse det æstetiske, dannelsesmæssige og interkulturelle potentiale for grundskolens elever.

Referencer:

Bruner, J (2006): *Uddannelseskulturen*, Hans Reitzel.

Jensen, I (2018): *Grundbog i kulturforståelse*, Samfundslitteratur.

Mercer, N: (2005) *Talking and thinking together at Key Stage 1*. Neil Mercers "Thinking Together Project - A dialogue-based approach to the development of children's thinking and learning". <https://thinkingtogether.educ.cam.ac.uk/projects/>

Vilhjálmsdóttir, K: *Det Flyvende Tæppe | Børn og unges sprog- og kulturskatte*. www.detflyvendetæppe.dk

Foto: Kristin R. Vilhjálmsdóttir

Den højt begavede læser – en særlig udfordring

Af Bjarne W. Andresen, lærer, pædagog og master i børnelitteratur

Den højt begavede læser skal ikke bare anbefales titler, som ligger højere aldersmæssigt. I stedet skal bøgerne gerne udfordre på forskellige måder, alt efter den enkelte elevs styrker.

Højt begavede børn er ekstremt nysgerrige og bearbejder viden på en anden måde end deres jævnaldrende. Det stiller særlige krav til dig, som skal finde og introducere bøger til barnet. Børnene har ofte en asynkron udvikling:

Deres udviklingsmæssige alder afhænger af, om man kigger på f.eks. motorisk, følelsesmæssig eller kognitiv udvikling. Derfor kan de være svære at opdage, og de har andre behov, når de skal møde relevante udfordringer i skolerne.

Hvordan får du øje på de højt begavede børn? Højt begavede børn er lige så forskellige som alle andre børn. Og de tegn, vi skal kigge efter for at identificere disse særlige børn, kan også være tegn på noget helt andet. F.eks. på perfektionisme eller en autismespektrumforstyrrelse.

Højt begavede børn kan også fejlagtigt blive bedømt som blot velbegavede. Der er en flydende overgang, og som lærer ved man sjældent, hvor højt begavet et barn er. I sin bog *Intelligente børn* bruger cand.pæd.psyk Ole Kyed denne liste:

Intelligens er medfødt – det er ordforråd ikke

Lærere har et særligt ansvar for at skabe rammer og udvalgte input til de børn, de arbejder med. Også når det gælder børnenes møde med bøger. Alle børn har behov for bøger, som støtter deres udvikling. De højt begavede børns

Velbegavede elever

- Kender svarene
- Er interesserede
- Har gode ideer
- Arbejder hårdt
- Svarer på spørgsmål
- Befinder sig i toppen af klassen
- Lytter med interesse
- Lærer let
- Har det godt med kammeraterne
- Er modtagelige
- Kopierer nøjagtigt
- Holder af at gå i skole
- Modtager information
- Teknikere
- Husker godt
- Holder af logisk opbygget læring
- Er bevidste
- Er tilfreds med egen læring

asynkrone udvikling betyder imidlertid, at læreren skal gøre en ekstra indsats for at finde udfordrende og tilpassede bøger. Som Ole Kyeds liste indikerer, kan det f.eks. være filosofiske bøger eller bøger om verdensrummet, som kræver en høj abstraktionsevne. Spørg efter hvilke interesser barnet har og hvilke bøger, det kan lide. Det kan give et fingerpeg. Nogle højt begavede børn interesserer sig ikke for fiktion. Jeg havde en samtale med en niårig elev, som beskrev klassens arbejde med *Gummi-Tarzan* sådan: "Hvad skal man lære af det? At man kan gå ned til en sø og møde en gammel heks og få tre ønsker opfyldt! Hvad er det for noget at lære?"

Det er en fejltolkning, at højtbegavede børn altid kender mange begreber. Intelligens er medfødt, det er ordforråd ikke. Den opmærksomme lærer kan

Elever med høj begavelse

- Stiller spørgsmålene
- Er ekstremt nysgerrige
- Har vilde, skøre ideer
- Beskæftiger sig med andre ting, men klarer sig godt.
- Diskuterer i detaljer og er omstændelige
- Er forud for klassen
- Viser stærke holdninger og synspunkter
- Ved det allerede
- Foretrækker voksne
- Er intense
- Skaber nyt
- Holder af at lære
- Bearbejder information
- Opfindere
- Gætter godt
- Trives med kompleksitet
- Er ivrigt observerende
- Er meget selvkritiske

derfor støtte barnets udvikling ud over, hvad det har med hjemmefra, ved at udforske barnets interesser og tilbyde det nye sproglige universer i bøger.

Du kan foreslå titler, som udfordrer barnet passende og tager udgangspunkt i de særlige forudsætninger og interesser, som barnet har med sig. Præcis som Vygotsky beskriver det med sit begreb om den nærmeste udviklingszone. Præsenter barnet for tre bøger ad gangen og lad det vælge blandt de tre.

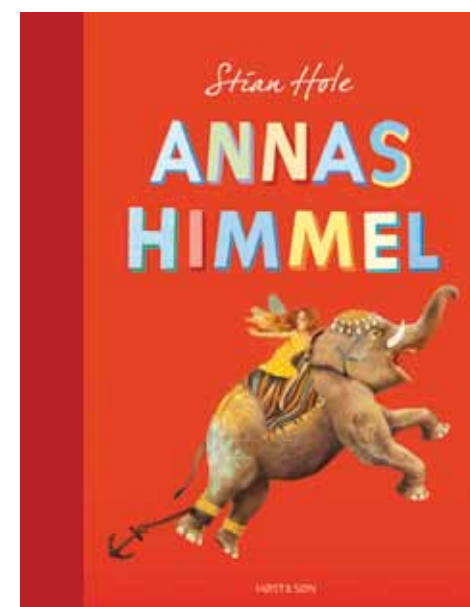
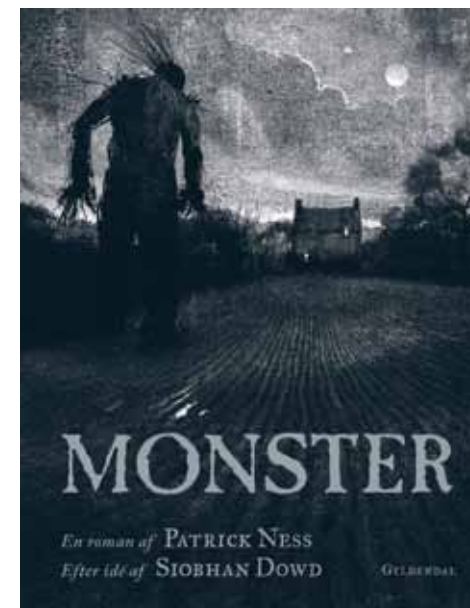
Hvilke bøger kan du bruge?

Hvis eleven interesserer sig for bøger om personer, kan man pege på bøger om begavede mennesker. Fx udgiver Børne- bogsforlaget serien *Danske stjerner* som foreløbig omfatter Inge Lehmann, Niels Bohr, Tycho Brahe og Marie Hammer.

Med høj begavelse kommer indsigt i (og interesse for) emner, som barnet ikke følelsesmæssigt er parat til at bearbejde. God børnelitteratur kan hjælpe barnet til at håndtere angst. I Stian Holes smukke bog *Annas Himmel* er det døden, der er temaet. Eckhard Tolles *Miltons hemmelighed* er også god, og de mere modige læsere kan kaste sig over Patrick Ness' *Monster*.

Fantasy deler de højt begavede. De fleste børn elsker at nørde med indviklede opdigtede universer, hvor andre enten keder sig eller bliver angste ved det ukendte. Til den første gruppe kan jeg anbefale lange serier med plot twist og mange bipersoner. Der kommer et hav af nye titler disse år, husk også klassikerne som *Harry Potter* og *Den store djævelkrig*.

En særlig genre blander fiktion med faktuelle afsnit. Til mellem-trinnet er den endnu uafsluttede serie om *Gustav og Raketbroderskabet* og til en bredere målgruppe kan jeg pege på *Den mystiske sag om hunden i natten*.

Kender du

Af Birgitte Reindel

IBBY står for International Board of Books for Young People, og er en non profit organisation med afdelinger i over 80 lande i alle verdensdele.

I marts måned blev jeg formand for den danske afdeling af IBBY, Selskabet for Børnelitteratur. Jeg stillede op til bestyrelsen, fordi det er et område, jeg brænder for. Samtidig giver det så god mening, at der i bestyrelsen er mennesker fra næsten alle aspekter af bogens liv fra start til slut. Det samarbejde er energigivende. Mere om det senere, men først lidt om historien.

IBBY bliver til

IBBY blev startet i Schweiz i 1953. Tyskeren Jella Lepman, som levede som flygtning i England under 2. Verdenskrig, vendte efter krigen tilbage til Tyskland som engelsk statsborger. I det krigshærgede München tog hun i 1948 initiativ til opbygningen af det *Internationale Jugendbibliothek* (<https://www.ijb.de/home.html>). Det var hendes overbevisning, at bøger kan give børn forståelse for andre lande og tjene fredens sag, og i 1953 samlede hun børnebogsfolk fra hele verden til stiftelsen af IBBY.

IBBYs Mission er:

- At fremme international forståelse gennem børnebøger
- At give børn overalt mulighed for at få adgang til bøger med høje litterære og kunstneriske standarder
- At tilskynde til udgivelse og distribution af kvalitetsbøger til børn, især i udviklingslande
- At yde støtte og uddannelse til dem, der er involveret i børn og børnelitteratur
- At stimulere forskning og videnskabelige værker indenfor børnelitteratur

- At beskytte og opretholde barnets rettigheder i henhold til FN's konvention om barnets rettigheder

Politisk fortaler

Som en ikke-statslig organisation med en officiel status i UNESCO og UNICEF har IBBY en politisk rolle som fortaler for børnebøger. IBBY forpligter sig til principperne i den internationale konvention om barnets rettigheder, ratificeret af De Forenede Nationer i 1990. En af de vigtigste rettigheder er barnets ret til almen uddannelse og direkte adgang til information. Takket være IBBYs insisteren indeholder beslutningen en appel til alle nationer om at fremme produktion og distribution af børnebøger.

Priser og udstillinger

En stor del af IBBYs virke er at uddele og understøtte uddelingen af forskellige børnebogspriser, så der er fokus på kvalitet, også når det gælder børne- og ungdomslitteratur. Desuden understøtter IBBY udstillinger og konferencer om og med børnelitteratur og illustrationer. Den danske afdeling af IBBY indstiller danske forfattere og illustratører til relevante danske og internationale priser. Der er mange priser, og det er et stort arbejde at indstille til en pris, så nogle år er det ikke alle priser, vi indstiller til.

Selskabet for Børnelitteratur

I 1964 blev den danske afdeling af IBBY dannet, og i 1976 skiftedes navnet til det nuværende, Selskabet for Børnelitteratur, IBBY Danmark. Medlemmer er alle med en eller anden form for interesse for området. Det kan være forfattere, illustratører, oversættere, forlagsfolk, skole- og folkebibliotekarere, kulturformidlere, boghandlere, kritikere og forskere. Man kan være personligt medlem eller som firma eller forening.

På samme måde arbejdes der for, at bestyrelsen også dækker bredt blandt de

forskellige interessegrupper. Alt arbejdet i bestyrelsen er frivilligt arbejde, så hjælpende hænder er altid velkomne.

Klods Hans

Selskabet for Børnelitteratur, IBBY Danmark udgiver bladet Klods Hans fire gange om året, nummer tre altid i samarbejde med Dansk Lærereforening.

Klods Hans Prisen

Klods Hans Prisen er navnet på den pris, som Selskabet uddeler en gang om året til en person, institution eller gruppe, der med entusiasme og nytænkning har gjort en særlig indsats for børne- og ungdomslitteraturen.

Statusseminar

Hvert år i januar afholdes Statusseminaret, hvor forskellige oplægsholdere kigger tilbage på det foregående års udgivelser på børne- og ungdomsområdet for at give fagfolk overblik på området. Her kan man holde sig opdateret på interessante nye tendenser i børnelitteraturen, og ofte kan man også se udstillinger med den nyeste børnelitteratur og illustrationskunst i tilknytning til seminaret.

I januar 2022 afholdes Statusseminaret fredag den 21. januar i Kulturhuset på Islands Brygge.

Kulturministeriets børnebogspriser

Selskabet indstiller en person til hvert af Kulturministeriets to udvalg, som vælger modtageren af hhv. forfatterprisen og illustratørprisen. Inden prisvinderne offentliggøres laves en shortliste, som altid er værd at lægge mærke til.

Find mere information på lby.org eller følg os på Facebook eller Instagram. På hjemmesiden kan du også melde dig ind i foreningen og/eller tilmelde dig Statusseminaret.

Børne-anmeldelse:

Den lille Gyserbutik og den afskyeligt irriterende snemand

Af Amanda Isufi, 3.b, Ellebækskolen afd. Kildemark

Allerede på forsiden kunne jeg se at det var noget jeg godt ville komme til at kunne lide. Billederne fortalte meget om historien. Det var fantasifulde billeder, det var ikke ligesom en normal historie.

For eksempel var der på et opslag på den ene side sne og vinteragtigt, så var der efterår og ved siden af sommer. Jeg synes at bogen var meget god, fordi der var mange monstre og spøgelser og at de kom frem fra alle mulige steder. Jeg kunne godt lide hvordan Ninni grinte og at der var en blæksprutte der var virkelig sjov, fordi han også var sur. Det var et meget sjovt eventyr, hvor der blev ved med at komme flere og flere ting i, som gjorde at den fortsatte med at være spændende, den blev aldrig kedelig. Slutningen var en af mine yndlingsdele, da den var både forvirrende og overaskende.

Den lille Gyserbutik og den afskyeligt irriterende snemand
Af Magdalena Hai
Illustrationer af Teemu Juhani
Vild Maskine 2021

11 spritnye essays at gå om bord i

Af Søren Fanø, litteraturformidler

Essaygenren er en rigtig gammel og grumset genre med rødder tilbage til 1500-tallet og den franske filosof Michel de Montaigne. Genren har siden da været under evig forandring i rummet mellem fiktion og sagprosa, det litterære og det videnskabelige, det opinionsdannende og det rent subjektive. Og så har det tit og ofte været en genre udskolingselever har slået sig på, både som læsere og som skribenter til afgangsprøven.

I en tid fyldt med det hurtige, det flimrende og flygtige er det godt at kunne læse 11 nyskrevne essays af 11 meget forskellige forfattere der skaber ro og rum for refleksion. Forfatterne tilhører tre generationer af forfattere, der alle har markante holdninger til samtiden. Alderspræsident er Søren Ryge Petersen med essayet *klimakrise – hvabehar?* Det er ham, hvis essay *Hindbærssnitter* i mange år fik mangt en elevs mund til at løbe i vand. Det kan det stadig.

Og her er Jesper Wung-Sung med at essay om ondskab *Den der hviler*. Samme forfatter som i 2002 vandt en essaykonkurrence med det stadigt lige aktuelle essay *I am here* om sit møde med den afghanske flygtning Javed i en bus. Nu repræsenterer han den midaldrende skribent, mens de yngre stemmer udgøres af Lea Korsgaard med sit essay *Journalistikken skal hjælpe med at løse klimaproblemerne* og Jens Philip Yazdani, som diskuterer nationalitet i *Et problemfyldt janushoved*.

De forskellige essays er alle skrevet til målgruppen, og fra forlagets side er *Essayspor* tænkt som et læremiddel, eleverne selvstændigt kan arbejde med i den prøveforberedende danskundervisning. De fem fordybelsesområder er identitet, ondskab, grænser, nationalitet og som nævnt klima.

Til hvert essay hører et såkaldt essayspor, som skal hjælpe eleven med at finde vej gennem essayet, men som til alt

held også giver eleven mulighed for selv at vælge sit eget spor. Til hjælp med det har Aslak Gottlieb udarbejdet en femfaset undersøgende model med spørgsmål eleven kan reflektere over. Faserne er: opdag, oplev, undersøg, vurdér og perspektivér. Som alle modeller har denne både sine styrkesider og svagheder. Den er lidt omstændelig og kræver en meget motiveret elev der ønsker at komme til bunds i det valgte essay og at følge paralleltekster til punkt og prikke.

Mere tro mod ideen om en essaysamling er Aslak Gottliebs eget afsluttende essay *Om essays*, der fortæller om hans møde med genren i undervisningen, i prøvesammenhæng og som skribent: "Forfatterens frihed til at skrive spontant og associativt i essayet, minder om en tur i supermarkedet, hvor forfatteren undervejs hiver varer ned fra hylderne. Som læsere kender vi ikke indkøbslisten, så vi følger nysgerrigt med: Hvad bliver det næste, der ryger i indkøbsvognen? En indkøbsvogn i Kvikly kan fyldes med millionvis af forskellige kombinationer af varer. På samme måde er essayet en spejling af virkeligheden, sammensat af forfatterens præferencer og betragtninger om det aktuelle emne." Dette essay bør eleverne sætte sig ind i, inden de går om bord i den meget varierede samling essays. For med en omskrivning af H. C. Andersens motto "At rejse er at leve," kan man sige: "At skrive er at rejse."

Bortset fra Anders Haahr Rasmussens essay *Tæt på*, der tager udgangspunkt i en fyrreårigs problemer i sengen, men til alt held inddrager væsentlige pointer og problemstillinger for den unge læser også, som jeg tror er det eneste essay, den unge læser vil studse over og eventuelt føle (lidt) grænseoverskridende, er alle essays skrevet lige målgruppen og vil føles vedkommende anno 2021.

Sanne Søndergaard tager ligeledes fat i sexlivet, pigers identitet og de kulturelle fordomme piger møder i *Det, de siger, er*

du selv. Hendes spændende essay tager udgangspunkt i et møde med standup kolleger, hvilket nok vil kunne motivere unge læsere.

Svend Brinkmanns *Hvem er jeg? Et spørgsmål om identitet* repræsenterer det videnskabelige essay i sin letlæselige tour de force gennem emnet, inklusive en præsentation af psykologen Erik Eriksons klassiker *Identitet: Ungdom og kriser* fra 1968 og hans tanker om identitetsdannelse i de unge år.

Mathilde Walter Clark diskuterer i sit hyperaktuelle, øjenåbnende essay, *Det blinde øje*, corona pandemien, nedslagtningen af minkene og følgerne heraf og vores syn på både dyrehold og kødkonsum.

Sarah Engell fortæller i *Blå Kings og månelanding* om Facebookgruppen Offensimentum der blev lukket i 2017, men genopstod med sine billeder af hævnporno, nazi-memes og hån af den myrdede svenske journalist Kim Wall. Herfra perspektiveres der ud til andre ikke så pæne sider af vores liv.

Anna Andrea Malzer skriver i *En nationalromantiker om sure jordbær, nøgenbadning og ghettolov* en historie om at blive lukket ude af Danmark i 2020 fordi man har svært ved at dokumentere sit tilhørsforhold til Danmark med tysk pas og tysk/kenyanske forældre. Livet som dansktalende blandingsbarn er svært i disse retro nationalstatstider.

Så er det mere trygt at læse Søren Ryges essay til sine børnebørn om klimakrisen. Et essay der slutter: "Og det var bare det, jeg ville fortælle. At hvis I kan starte et lille oprør mod energifråset hjemme i familien, er det også det bedste, I kan gøre for jeres forældre, jer selv, jeres børn og resten af de 7,8 milliarder mennesker på jorden. Held og lykke med os alle."

Således kredser de enkelte essays som stjerner omkring centrale problemstil-

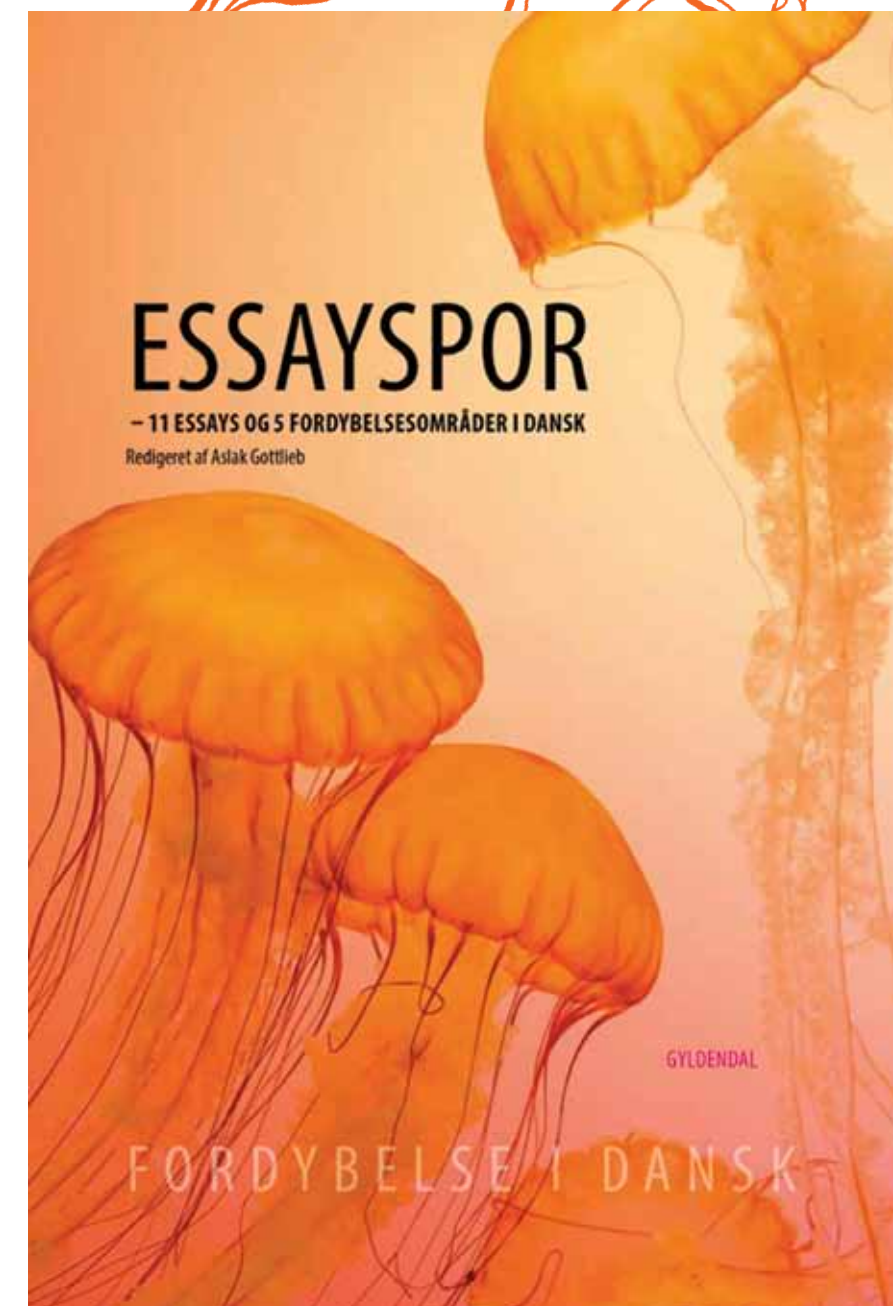
linger for os som individer, men så sandelig også som indbyggere i et globalt samfund. Her er alt rigeligt at forholde sig til både menneskeligt, men så sandelig også danskfagligt og dannelsesmæssigt.

Hvert af de fem områder indledes med en velanbragt introduktion *Om* der kort giver en præsentation af de to essays og essayister i kapitlet, men også giver en vejledning ind i teksterne, og hvert essay afsluttes med en præsentation af den enkelte forfatter. Små tekster der rummer guldgrube til det videre arbejde med det enkelte essay og essaygenren: "Et godt essay er en personlig tekst på et letforståeligt sprog om et principielt spørgsmål" som eksempelvis Jens Philip Yazdani skriver.

Essayspor er en smuk, flot og layoutmæssigt gennemarbejdet udgivelse til arbejdet med en spændende, svær og flyvsk genre. Med *Essayspor* har både elever og lærere fået en fortræffelig samling essays og et spor, der gør det lige til at sætte arbejdet med genren på skinner. Forhåbentlig er det eleverne så ser undervejs, ikke et modkørende tog i tunnelen, men lyset for enden af den.

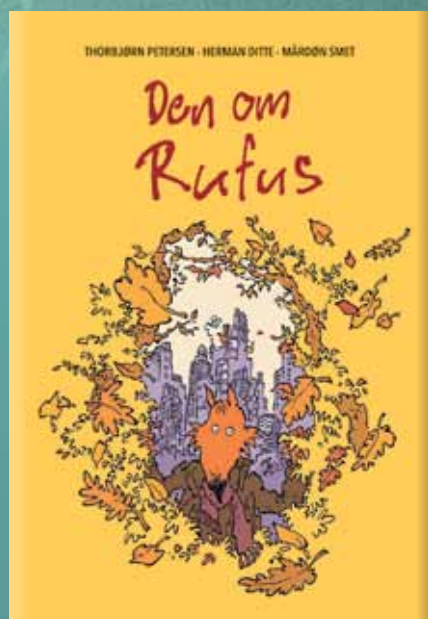
Forfattere, redaktør og forlag har deres ideer med udgivelsen, men den enkelte elev og lærer kan også afspore essaysporene og læse essayene på deres egne måder og med egne mål, fx i læsninger i Sarah Engell, Sanne Søndergaard eller Jesper Wung-Sungs forfatterskaber, eller i arbejdet med et af de fem temaer bogen udpeger.

Bogen indeholder essays af: Aslak Gottlieb, Anders Haahr Rasmussen, Anna Andrea Malzer, Jens Philip Yazdani, Jesper Wung-Sung, Lea Korsgaard, Mathilde Walter Clark, Sanne Søndergaard, Sarah Engell, Svend Brinkmann og Søren Ryge Petersen.

Essayspor - 11 essays og 5 fordybelsesområder i dansk
Redigeret af Aslak Gottlieb
Gyldendal 2021

Velkommen til vores stemningsfulde, smukke og ikke mindst sjove tegneserieunivers

“Da jeg var barn, var tegneserier meget populære – så populære at Brønshøj Bibliotek på et tidspunkt måtte indføre, at man KUN måtte låne syv tegneserier ad gangen. Langsomt skrumpede mængden af tegneserier på bibliotekerne og udvalget blev mere for voksne. Det synes jeg var så sørgeligt – for tegneserier åbnede døren for min læsning både af tekster og illustrationer, og den oplevelse kunne jeg godt unde mine børn.

Heldigvis er vinden ved at vende. Måske det netop er det visuelle, som ellers mest er dominerende i udgivelser til mindre børn, der også er begyndt at forføre de lidt større børn. Og måske er det, fordi de er blevet så gode til at se på fotografier og grafik via de sociale medier og spil.

Gads Børnebøger er glade for at kunne tilbyde en håndfuld tegneserier til forskellige målgrupper i denne sæson ... og der er flere på vej.”

Julie Rotne, redaktionschef